

Regional digitaliseringsstrategi för Västerbotten 2022-2030

- REMISSFÖRSLAG -

Innehåll

Förord	3
Nyckelbegrepp och definitioner	4
Inledning	6
Digitalisering krävs för att nå utvecklingsmål	8
Strategiska fokusområden	9
Digitala infrastrukturer	10
Digital delaktighet.....	11
Digital kompetens.....	13
Digital säkerhet.....	14
Digital transformation.....	15
Digital innovation.....	16
Genomförande och uppföljning.....	18
Eventuella bilagor	19

Regional digitaliseringsstrategi 2022–2030

Produktion: Regionala utvecklingsförvaltningen, Region Västerbotten

Illustrationer: Förnamn Efternamn

Grafisk form: Förnam Efternamn

Förord

Skrivs i samband med beslutsprocess.

Nyckelbegrepp och definitioner

Agilitet: Agilitet i organisationer och företag kan beskrivas som att se och förstå värdemottagarens (kunden, ägarna, anställda, partners) behov och baserat på denna kunskap kunna och våga ändra fokus och inriktning, samt ändra prioriteringar och aktiviteter. Att se och förstå förändrade behov samt ha förmågan att agera på den nya kunskapen.

AI: Artificiell intelligens (AI) eller maskinintelligens är förmågan hos datorprogram och robotar att efterlikna människors och andra djurs naturliga intelligens, främst kognitiva funktioner såsom förmåga att lära sig saker av tidigare erfarenheter, förstå naturligt språk, lösa problem, planera en sekvens av handlingar och att generalisera. Det är också namnet på det akademiska studieområde som studerar hur man skapar datorprogram med intelligent beteende. Exempel på äldre delområde och metodik är expertsystem, medan mer aktuella delområden är maskininlärning, databrytning (datamining) och datorseende. Exempel på tillämpningsområden är maskinläsning, röststyrning, maskinöversättning, chattbotar, digitala assistenter, business intelligence, ansiktigenkänning.

BI: Business Intelligence (BI). Affärsanalys är en uppsättning av metoder som används för datadrivet beslutsfattande hos företag. Metoderna, som bland annat innefattar statistisk dataanalys, undersöker kontinuerligt företagets data för att ge insikter och driva affärsplanen framåt. Insikterna möjliggör förståelse för affärsresultatet, tack vare snabbare analys och rapportering, vilket underlättar beslutsfattande och planering. Med en systematisk uppsättning av mätvärden värderas tidigare resultat och därmed kan företag kontinuerligt förbättra sin verksamhet över tid.

Cybersäkerhet: Den delmängd av informationssäkerhet som omfattar skydd av informationssystem mot antagonistiska hot om att slå ut samhällskritisk verksamhet, eller att genomföra brott riktade mot individer, exempelvis identitetsstölder, kontokorts- och investeringsbedrägerier

Digital mognad: Digital mognad är en organisations förmåga att tillgodogöra sig nyttorna av digitalisering.

Digitalisering: Se inledande kapitel.

Digitalt arv: Avser den befintliga digitala infrastrukturen i ett företag eller en organisation. Det digitala arvet kan både begränsa och möjliggöra nya digitala initiativ.

Disruptivt: Något som sker plötsligt och som har en omvälvande påverkan för förutsättningarna och förväntningarna inom ett samhälle eller inom en marknad. Ofta i samband med disruptiv innovation som avser nya produkter, tjänster eller processer som till skillnad från inkrementell innovation som avser mindre innovationer som inte har samma snabba genomslag och kraftiga effekt.

Egenskapsrekrytering: Avser i denna strategi en rekryteringsstrategi där arbetsgivare inte sällar bort personer som saknar formell kompetens för ett yrke utan kan tänka sig att lära upp eller bekosta utbildning för personer som besitter andra goda egenskaper som bedöms vara viktiga.

Innovation: avser i strategin en ny eller förbättrad produkt, tjänst eller process som skiljer sig väsentligt från tidigare produkter, tjänster eller processer och som gjorts tillgänglig för kunder och användare eller implementerats i verksamhet. Det finns många olika typer av innovationer såsom produkt- och tjänsteinnovationer, processinnovationer, organisatoriska innovationer och breda systeminnovationer. Oavsett typ av innovation så ligger begreppets kärna i det nya, nyttiga och nyttiggjorda.

Informationssäkerhet: Begreppet omfattar skydd av all information, inte bara den digitala säkerheten utan också den fysiska exempelvis den talade och pappersbundna.

Internet: Ett globalt datanätverk som består av flera olika typer av sammankopplade fysiska nätverk

IT-säkerhet: Begreppet innefattar allt som omfattar skydd av digital information och IT-baserade informationssystem, exempelvis skydd mot naturkatastrofer, handhavandefel, felbedömningar, avgrävda kablar, bränder, brister i hårdvara och applikationer.

Resiliens: Är den långsiktiga förmågan hos ett system att hantera påverkan utan att övergå i ett mindre önskvärt tillstånd men också dess förmåga till självorganisation och kompetenser vad gäller att lära och anpassa sig. Med system avses i denna strategi digitala system.

Inledning

Digitalisering är ett begrepp som tolkas olika beroende på kunskap, perspektiv eller erfarenheter. Genom att göra information digital skapas enorma mängder data, som i kombination med teknikutveckling ger oss helt nya möjligheter att kommunicera, interagera och automatisera. Detta har en kraftig påverkan på samhällsutvecklingen och skapar nya preferenser och livsstilar, nya konsumtionsmönster och affärsmodeller, samt flyttar ut delar av våra liv i nya digitala världar.

Ett förenklat sätt att beskriva digitalisering är att använda sig av 3S – modellen - saker, sätt och samhälle. Vi använder saker, till exempel datorer och mobiltelefoner, när vi är digitala. Användandet ändrar våra sätt att göra olika saker. Det förändrar i sin tur vårt beteende, våra attityder och förväntningar och därigenom även samhället. (Detta avsnitt kommer i slutlig version att illustreras.)

Digitalisering ger möjligheter att organisera välfärd och tjänster mer effektivt, att interagera närmare med invånare, kunder och medlemmar. Att skapa nya och bättre sätt att leverera produkter, tjänster eller upplevelser på, vilket ökar livskvaliteten. Det ger nya möjligheter till engagemang och företagande och inte minst möjligheter att minska negativ påverkan på klimat och miljö. EU kommissionen har beskrivit det som "The twin transition"¹ där den digitala omställningen är en förutsättning för den gröna omställningen.

Samtidigt finns det även negativa effekter med digitalisering som minskad fysisk aktivitet, nätmobbing, bedrägerier och ökad risk för desinformation. I många avseenden blir samhället också sårbart för störningar när många samhällsviktiga funktioner är beroende av tillgång till uppkoppling och elkraft. Digitaliseringen leder också till ett kraftigt omvandlingstryck som skapar friktion när etik och moral, det juridiska systemet och väletablerade affärsmodeller utmanas och tvingas till snabb förnyelse och transformation.

Digitalisering är en samhällstransformation, en mer genomgripande förändring, som påverkar alla delar av samhället. Samtidigt sker den olika snabbt och med mer eller mindre utmaningar för olika grupper och samhällssektorer. Den digitala mognaden i företag och organisationer, samt den digitala delaktigheten och makten att forma samhällsutvecklingen är ojämnt fördelad. Om mognaden och förändringsarbetet inom organisationer och företag går långsammare än samhället i stort finns risk att relevans och konkurrenskraft minskar.

Trots den snabbt accelererande transformationen är kunskaperna om hur den påverkar samhällsutvecklingen och hur vi kan minska riskerna för negativa effekter relativt outvecklade. För att åstadkomma en värdeskapande och hållbar digital transformation av samhället i sin helhet kommer en stark ledning, styrning och koordinering att krävas. Tillsammans med drivkrafter och incitament skapar det förutsättningar för en innovativ och samverkande offentlig sektor och innovation för företag och individer.

Drivkrafterna, incitamenten och förutsättningarna behöver vara långsiktiga samt gå tvärs över politikområden, myndighetsgränser, förvaltningsgränser och geografiska gränser. Det är svårt att se något område som är lika beroende av samverkan mellan olika aktörer och över sektorsgränser som den digitala transformationen. Den regionala digitaliseringsstrategin ska hjälpa Västerbotten att identifiera de frågor och utmaningar där regional samverkan och fokus på särskilda utvecklingsområden hjälper oss att ta tillvara digitaliseringens potential, och möta de möjligheter och

¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1467

utmaningar som den digitala transformationen medför. Detta ska bidra till att uppnå de regionala utvecklingsmålen i den regionala utvecklingsstrategin för Västerbotten.

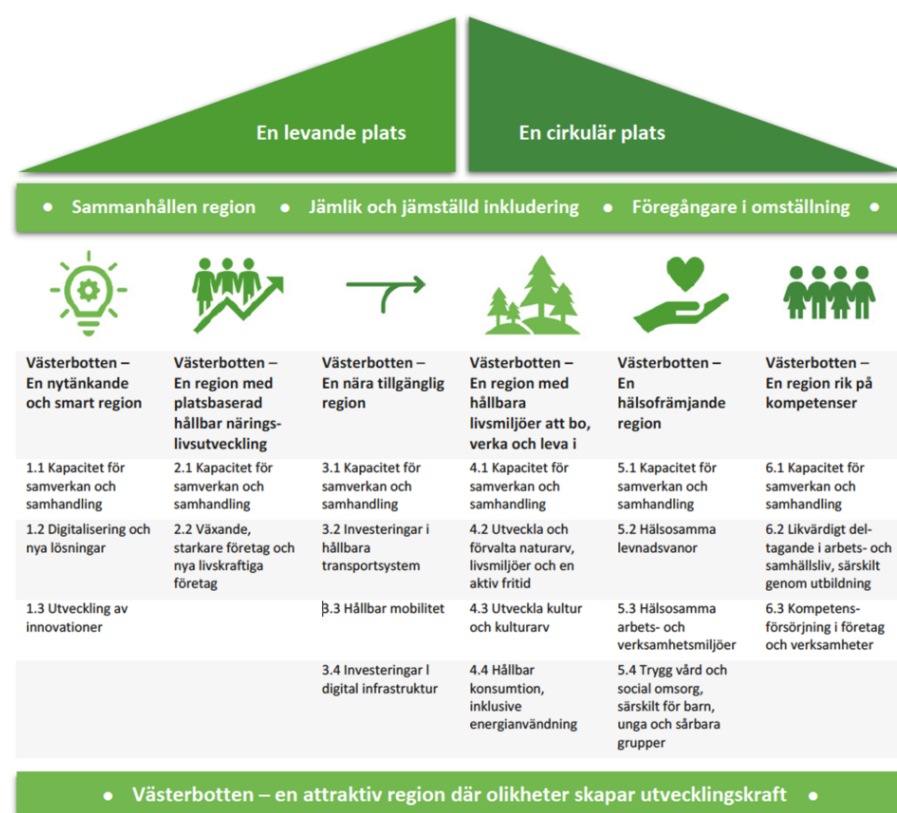
Utvecklingen sker i en global kontext, där många lokala och regionala utvecklingsfrågor har en tydlig nationell eller europeisk dimension. Den regionala digitaliseringsstrategin för Västerbotten behöver därför koppla samman det lokala med det regionala, nationella och europeiska perspektivet.

Digitalisering krävs för att nå utvecklingsmål

Precis som i Nationell strategi för ett hållbart digitaliserat Sverige² är utgångspunkten att på bästa sätt tillvara ta digitaliseringens möjligheter för att skapa nytta för människor, även om målgruppen för strategin i huvudsak är offentliga aktörer, företag och organisationer. En ökad digitalisering är i sig inget mål, men det kommer att vara en central del i att uppnå mål inom alla samhällsområden och kräver därför en strategi för hur Västerbotten kan stärka sin förmåga och kapacitet för digitalisering.

Den regionala digitaliseringsstrategin ska bidra till att uppnå samhällsmålen i den regionala utvecklingsstrategin, att Västerbotten ska vara en levande och en cirkulär plats. I digitaliseringsstrategin synliggörs också utmaningar och möjligheter som styr arbetet mot de tre inriktningarna i utvecklingsstrategin: En sammanhållen region, en jämlik och jämställd inkludering samt att regionen ska vara en föregångare i omställning.

Inom den regionala utvecklingsstrategin adresseras digitalisering särskilt inom prioriteringen ”En nytänkande och smart region”. Men är också avgörande för att nå målen i de övriga fem prioriteringarna.

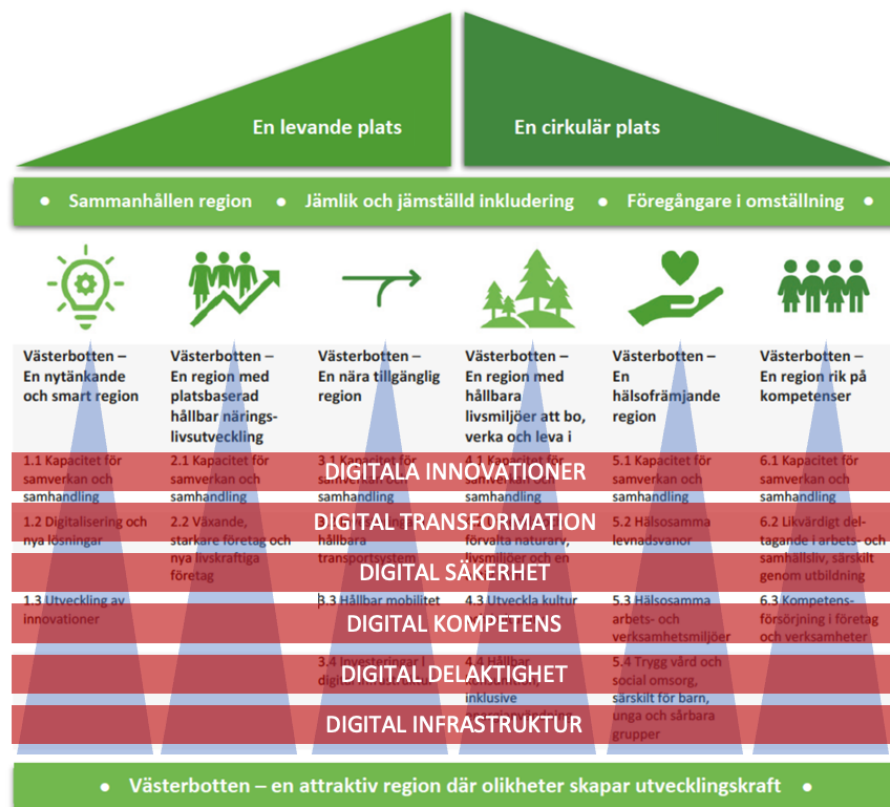
Figur 1. Mål, inriktningar och prioriteringar i den regionala utvecklingsstrategin för Västerbotten.

² <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2017/05/for-ett-hallbart-digitaliserat-sverige---en-digitaliseringsstrategi/>

Strategiska fokusområden

Det övergripande målet för den regionala digitaliseringsstrategin är *En nytänkande och smart region* och innebär att Västerbotten är en plats för nya idéer och breda perspektiv, med stor vilja och förmåga till förnyelse och transformation. Det motsvarar en av de sex prioriteringarna i den regionala utvecklingsstrategin för Västerbotten. Digitaliseringsstrategin ska även bidra till att uppnå målen i de fem övriga prioriteringarna.

För att uppnå detta har sex fokusområden identifierats i den regionala digitaliseringsstrategin. Det är både breda områden med fokus på en grundläggande funktionalitet och smalare områden med fokus på spets.

Figur 2. Digitaliseringsstrategins sex fokusområden utifrån bredd och spets samt kopplingen till de sex prioriteringarna i den regionala utvecklingsstrategin.

Nedan presenteras varje fokusområde kortfattat och övergripande:

1. Digitala infrastrukturer

Vi behöver ha grundläggande förutsättningar för att individer, företag och organisationer i hela Västerbotten ska kunna ta del av de möjligheter som digitaliseringen medför.

2. Digital delaktighet

Om inte alla kan och vill vara en del av det digitaliserade samhället kan vi inte heller realisera nyttan med digitalisering. Det uppstår också utanförskap och klyftor i samhället.

3. Digital kompetens

Samhällets digitalisering för med sig möjligheter och förenklar vardagen, men medför också ett krav på mer återkommande förändring vilket kräver kompetens, både bred och spetsig.

4. **Digital säkerhet**

Allt fler människor, saker, platser och tjänster är kontinuerligt uppkopplade vilket skapat enorma möjligheter men också stora risker och sårbarheter som vi måste hantera.

5. **Digital transformation**

För att ta vara på den nytta och det värde digitaliseringen kan medföra behöver vi stärka vår förmåga till genomgripande förändringar i verksamheter och organisationer.

6. **Digital innovation**

Vi behöver stärka och utveckla förmågan och förutsättningarna för att öka antalet digitala och datadrivna innovationer.

En djupare beskrivning av respektive område med förslag till åtgärder och insatser beskrivs i följande kapitel.

Digitala infrastrukturer

En grundläggande förutsättning för att kunna dra nytta av digitaliseringen är att det finns tillgång till säkra och robusta infrastrukturer i form av snabbt och redundant bredband och andra former av uppkoppling. Det behövs också effektiva och moderna informationssystem baserade på gemensamma standarder och interoperabilitet mellan system på lokal, regional, nationell och global nivå. En annan typ av grundläggande förutsättning är tillgång till data och plattformar för att tillgängliggöra, dela och utbyta data för att få bättre beslutsunderlag och djupare insikter för organisationer.

Västerbotten har under många år haft ett av de bäst utbyggda och snabba bredbandsnäten i Sverige³. En effektiv regional samverkan med stora gemensamma investeringar för utbyggnad med stadsnät och ett regionalt nät har varit en framgångsfaktor i detta. Bredbandsutbyggnaden i Västerbotten har finansierats med hjälp av offentliga stödmedel men också av marknaden, men då uteslutande till områden som varit kommersiellt attraktiva. Den största delen av Västerbotten areal består av områden som inte bedöms vara marknadsmässiga och där har stödmedel varit grunden till utbyggnad.

Det finns dock fortfarande områden som saknar eller har svag uppkoppling, och där utbyggnaden är svårare. Detta har bidragit till att andra regioner idag har bättre täckning. För att bibehålla och förbättra tillgängligheten till uppkoppling i länet krävs dels att det existerande bredbandsnätet kontinuerligt vidareutvecklas, dels en fortsatt utbyggnad genom fiber eller andra tekniska lösningar.

I ett glest befolkat län som Västerbotten med långa avstånd mellan samhällen, orter och byar är tillgången till ett väl utbyggt och fungerande mobilt bredband i dag lika viktigt som fast. Full täckning med hög hastighet, till exempel 5G, är av stor vikt för att nya digitala lösningar ska kunna utnyttjas i hela länet.

Tillgång till bredband, såväl fast som mobilt, är en central del i att skapa ökad tillgänglighet och skapar förutsättningar för att kunna bo och verka i hela länet. För att nå bredbandsmålen krävs ytterligare finansiering från offentliga aktörer. Det behövs en regional stödmodell som skapar ett rundare Västerbotten där man i samråd fördelar medel utifrån behov och utmaningar.

³ <https://bredbandskartan.se/>

En viktig utmaning för att dra nytta av digitaliseringen är att digitala system och produkter kan kommunicera med varandra och fungera ihop, interoperabilitet. För detta krävs att system och produkter i största möjliga mån använder samma standarder och att möjligheten till samverkan byggs in i mjukvara och rutiner.

Idag finns stora utmaningar kring detta då såväl företag som olika regioner och kommuner eller myndigheter tar fram produkter och tjänster som inte går att kombinera mellan organisationer. I många fall upphandlas system och produkter i interna processer, när det finns potential att samverka med andra organisationer med liknande systembehov. Samtidigt är frågan komplex och i många fall krävs insatser i huvudsak på nationell eller europeisk nivå parallellt med samverkan regionalt för att detta ska vara möjligt. Att arbeta utifrån gemensamma ramverk för olika delar i digitaliseringen, till exempel arkitektur och mognadsmätningar, medför också ett gemensamt lärande och stärker synen på vad det är som är viktigt för att digitaliseringen ska bli lyckad. Det skapar också förutsättningar för att hitta gemensamma plattformar och samordnande.

Datadelning är en grundpelare i den digitala omställningen och berör alla områden i samhället. Det handlar dels om att utveckla standarder, skapa, dela och nyttja data, dels om nationellt och internationellt utbyte.⁴ Tillgång till data och att den kan delas och återanvändas av flera olika aktörer kommer att vara viktigt för att ta tillvara digitaliseringens möjligheter. Genom att tillgängliggöra offentliga data kan fler delta i skapandet av tjänster och servicelösningar, eller effektivisera verksamheter genom bättre beslutsunderlag och kunskap om behov och mönster.

För företag kommer affärsmodeller baserade på stora datamängder eller försäljning av data att vara avgörande för konkurrenskraften på sikt. Idag tillgängliggörs data till viss del men fortfarande inte i den utsträckning som kan vara möjlig. I många fall finns också komplexa etiska och juridiska frågor om att tillgängliggöra vissa typer av data. Regulatorisk utveckling av spelregler för data och datatillgång kommer att vara av fundamental betydelse för den digitala transformationens utveckling och sociala hållbarhet. Inom EU pågår arbete med att skapa marknadsplatser för att köpa och sälja data för kommersiellt bruk. Det finns potential att vidareutveckla tillgängligheten till data i Västerbotten och att ta tillvara möjligheterna till effektivisering, kvalitetsförbättring och inte minst företagets långsiktiga konkurrenskraft.

Åtgärder och inriktningar:

- Fortsatt utbyggnad och utveckling av såväl det fasta som det mobila bredbandsnätet för ökad tillgänglighet och robusthet samt högre prestanda och kvalitet.
- Utveckla och stärka samverkan samt interoperabilitet vid införande av nya system och tjänster.
- Öka tillgång, tillgänglighet och kvaliteten samt nyttjandet av data.

Digital delaktighet

Digitaliseringen pågår i alla delar av samhället och skapar möjligheter som på många sätt bidrar till att göra samhället bättre. Utvecklingen sker dock i olika hastighet och med olika effekter. I en snabb teknikutveckling och hög förändringstakt riskerar individer, grupper och platser att hamna i ett utanförskap med begränsade möjligheter att ta del av utvecklingen eller att påverka den. För att

⁴ VINNOVA (2021) Sveriges förutsättningar i den digitala strukturomvandlingen, Analysbilaga

kunna tillvara de möjligheter som finns med digitaliseringen krävs en digital delaktighet samt en insikt och handlingskraft att agera på negativa konsekvenser av digitalisering.

I många fall sker digitalisering i en takt som innebär att det kan vara svårt att överblicka konsekvenserna och förutse negativa aspekter som kan komma, vilket kräver ett fortlöpande arbete för att identifiera och stötta grupper till delaktighet. En utmaning är att det inte finns ett tydligt samlat ansvar för den digitala delaktigheten, vilket bidrar till att insatser blir kortsiktiga och fragmenterade.

Den digitala delaktigheten behöver arbetas med utifrån flera perspektiv. Digitala tjänster måste vara tillgängliga, det måste finnas digital kompetens hos invånarna för att kunna leva och verka i en digital tid. Det krävs också samhällsstrukturer och institutioner som bibliotek och skolan för att både skapa fysiska och organisatoriska noder som har stödande som sitt uppdrag. Organisationer inom civilsamhället har arbetat framgångsrikt med uppsökande verksamhet och riktade insatser till målgrupper med låg digital kompetens. I en tid där förändring sker snabbt i samhället krävs insatser som bidrar till att digitalisering stärker tilliten i samhället, bidrar till förtroende mellan människor och till de institutioner och system som samhället är uppbyggt kring.

Att kunna delta i det digitala samhället är en demokratifråga, en förutsättning för att kunna ta del av och vara en del av samhället. Det finns också möjlighet att genom digitalisering fördjupa det demokratiska samtalet genom nya sätt att vara delaktig i politiska beslutsprocesser. Öppna data bidrar också till en ökad transparens. Länets utbildningsinstitutioner och kunskapsförmedlare i form av till exempel grundskola, gymnasium, komvux, folkhögskolor och civilsamhällets organisationer har en central roll i att stärka invånarnas möjligheter.

Digitalisering av viktig samhällsservice så som myndighetstjänster, betaltjänster samt hälso- och sjukvård behövs för att kunna möta behov, förväntningar och för ökad livskvalitet. Men digitaliseringen får inte bidra till att skapa utanförskap och försämrad livskvalitet för vissa grupper av i samhället. Därför krävs att insatser för digital delaktighet finns med som en integrerad del i digital transformation, från tillgängligheten i tjänster och processer, till kunskap och kompetens hos individer och på arbetsplatser.

Samtidigt behövs insikt om att vissa typer av arbete och processer inte bör digitaliseras, eller kanske endast ska kompletteras av digitala lösningar, till exempel inom områden där det mänskliga mötet är viktigt. AI och robotisering kan bidra till ett jämlikt bemötande när t ex myndighetsärenden hanteras, men medför också risk att vi behandlas diskriminerande om vi faller utanför den norm på vilken maskinernas funktion baserats. Fysiska möten kan ge en känsla av trygghet eller socialt innanförskap, medan det digitala mötet kan ge en känsla av distansering och utanförskap.⁵ Det är därför viktigt att digitaliseringen har med ett konsekvensperspektiv ur individens synvinkel för att vara socialt hållbar.

Åtgärder och inriktningar

- Vidareutveckla strukturer och modeller för att öka den digitala delaktigheten i hela länet.
- Säkerställa att digitala tjänster som utvecklas bidrar till en ökad digital delaktighet.

⁵ VINNOVA (2021) Sveriges förutsättningar i den digitala strukturovandlingen, analysbilaga

Digital kompetens

Digitaliseringen av samhället ställer nya krav på kompetens och kunskaper. Den för med sig möjligheter att använda tjänster och förenklar vardagen, men innebär också ett krav på mer återkommande förändring. För de som växer upp idag är det digitala samhället en självklarhet samtidigt som den digitala kompetensen, mognaden och viljan att kompetensutveckla varierar mellan grupper och individer i samhället, samt mellan företag, organisationer och andra.

Idag är kompetensbehovet bredare och innefattar såväl förmåga till källkritik, digitala verktyg, digital säkerhet och nya former för lärande inom skolan, som förmågan att leda i digital transformation. För att skapa en bred digital kompetens i samhället krävs tidiga insatser och livslångt lärande. En bred digital delaktighet där grupper inte hamnar utanför det digitala samhället är en förutsättning för nyttiggörande av digitaliseringen.

För att kunna dra nytta av digitaliseringen behöver det finnas både grundläggande och avancerad kompetens. Lite förenklat kan det beskrivas som att det krävs spetskompetenser och strategisk digital kompetens för att kunna identifiera och införa digitala system och innovationer och bred digital kompetens och förändringsledarskap för att kunna ta hem effekterna av nya system och processer.

En viktig del i digital kompetens är kunnande inom IT-system och teknik, digital spetskompetens och disruptiva innovationer eller förmåga att arbeta i digitala system. I och med den ökande mängden digitala miljöer och tjänster ökar också behovet av datavetare, informatiker och ingenjörer samtidigt som det utbildas för få med denna kompetens i dagens system. Utbildningarna och arbetsmarknaden inom denna sektor har också haft svårt att vara attraktiv både för kvinnor och män. Det behövs fler utbildningsplatser, men även insatser för att få fler studenter att stanna kvar i länet efter avslutad utbildning. Idag lämnar en stor majoritet Västerbotten för erbjudanden från företag och organisationer i andra delar av Sverige och världen.

I näringslivet finns stora skillnader i den digitala mognaden som inte är isolerat till en särskild bransch eller företagare. Det finns också variationer i viljan och förmågan till att digitalisera, där det kan vara svårt att prioritera långsiktig kompetensutveckling i högkonjunktur och begränsat med resurser i lågkonjunktur. Allt fler affärsmodeller kommer att vara digitala, byggas kring BI och innehålla mer data och AI-lösningar, vilket innebär att företagen måste ha förmåga och kompetens att både effektivisera och förenkla men också att transformera sina affärsmodeller med hjälp av digitalisering. Goda exempel och företag som är föregångare kan här vara viktiga för att lättare kunna identifiera nyttan och affären.

För många företag är det svårt att hitta färdigutbildad arbetskraft och de behöver därför satsa mer på internutbildningar och så kallad egenskapsrekrytering. Det kan krävas snabbare processer för att utbilda inom vissa kvalifikationer, modeller som bygger på mikrokurser som även går att kombinera till färdiga examen på sikt. Samtidigt öppnar digitaliseringen upp för en global arbetsmarknad där det går att möta kompetensförsörjningsbehov med möjlighet till distansarbete, plattformslösningar eller kompetens placerad i andra delar av världen.

Motsvarande rekryteringsutmaning finns i offentlig sektor och civilsamhället där det kan behöva byggas fler modeller som baseras på delade kompetensresurser inom digitalisering och med mer samverkan kring upphandling av teknik. Idag är det till exempel svårt för mindre kommuner och organisationer att själva ha den beställarkompetens och förändringsledningskompetens som krävs, samtidigt som behoven i många fall är liknande. Det krävs funktionell samverkan, men också mer plattformar och arenor för att utbyta kunskap och erfarenheter mellan aktörer, till exempel inom

offentlig sektor. Idag vittnar många om att de har dålig kunskap om vad andra liknande aktörer gör och vilka goda exempel som finns.

Åtgärder och inriktningar

- Öka den digital kompetens i företag, offentlig sektor och organisationer.
- Riktade insatser för att attrahera och bibehålla samt öka utbudet av arbetskraft med hög digitaliseringskompetens
- Utveckla samverkansmodeller för att dela resurser och kompetenser inom digitalisering mellan företag och organisationer

Digital säkerhet

Samhället har hanterat säkerhetsfrågor under alla faser av industrialiseringen. Inriktningen på säkerhetsarbetet har präglats av rådande tekniska förutsättningar och tekniskskiften, t ex elektricitet, hållfastighet i byggnader eller flyget.

Digitaliseringen, som ofta benämns som den fjärde industrirevolutionen, förändrar nästan alla delar i samhället och påverkar vår hantering av information. Betalsystem, affärssystem, journalsystem, logistikkedjor och energisystem med mera har sin grund i digital teknik och är uppkopplade mot Internet. Det skapar enorma möjligheter men också risker som behöver hanteras eftersom samhället inte klarar längre avbrott.

Digital säkerhet brukar delas in i tre delar eller nivåer. Informations säkerhet är den första nivån och omfattar skydd av all typ information inte bara den digitala utan även den fysiska som talad och pappersbunden information. Nästa nivå är IT-säkerhet som omfattar skydd av digital information och digitala informationssystem från incidenter som naturkatastrofer, handhavandefel, avgrävda kablar, bränder, brister i hårdvara och applikationer etc. Den tredje nivån är cybersäkerhet och med det avses skydd av informationssystem från externa hot som avser att slå ut samhällsfunktioner eller begå brott riktade mot individer eller organisationer.

(Detta avsnitt kommer att illustreras i slutlig version)

I takt med att allt fler människors använder sig av Internets möjligheter och att saker, platser och tjänster är uppkopplade har behovet av informationssystem och infrastrukturer som är säkra och robusta ökat. En stor mängd information hanteras av individer och inom organisationer. Information kan ses som navet, en viktig byggsten, för att bedriva en verksamhet. Det ställer krav på att informationen hanteras rätt och skyddas, den ska finnas tillgänglig när den behövs, vi måste kunna lita på att den är korrekt samt att endast de personer som är behöriga får ta del av den.

Att arbeta med informations säkerhet och IT-säkerhet är ett långsiktigt systematiskt arbete med framtagandet av riktlinjer, policys, handlingsplaner. Att klassificera information och hantera tekniskt skydd som brandväggar och kryptering. Det behövs analys av sårbarhet, vilka tillgångar som är sårbara och kunskap kring mekanismerna som kan leda till ett säkerhetshot eller en svaghet. Förutom detta krävs också att enskilda individer, såväl privat som i företag eller organisationer, har en grundläggande kompetens och förståelse för digital säkerhet, t ex kring lösenordshantering och försök till bedrägerier via olika digitala kanaler för att minska sårbarheten.

Vår omvärld förändras kontinuerligt, säkerhetsläget har försämrats med en ökad risk för cyberattacker och sabotage. Säkerhetsarbete handlar även om att bygga upp datorsystem som klarar såväl externa attacker som systemfel eller utrustning som förstörs. För offentliga och civilsamhällesaktörer är det en fråga om att kunna skydda individernas trygghet och demokratin, medan det för företagen också handlar om att skydda sin affärsverksamhet, teknologi, forskning och utveckling. Detta kan handla om olika typer av lösningar till exempel genom molnlösningar som skyddar informationen om den egna servern havererar.

Samtidigt finns utmaningar i att lagra information på externa servrar som kan ligga i andra länder. Större företag och organisationer har ofta resurser för att utveckla resiliens, men för mindre aktörer och i synnerhet små företag och föreningar kan detta arbete innebära alltför stora kostnader. Det kan behövas samverkanslösningar för att säkerställa att säkerhetsfrågorna inte gör det svårare att bedriva företag och verksamhet i Västerbotten.

Ett ökat fokus på att bygga upp en digital säkerhet och resiliens kommer att krävas av samtliga aktörer i Västerbotten och kan medföra utmaningar där regional samverkan och utvecklingsarbete är en lösning. Det kan handla om öka kompetens och kunskap, att få stöd i operativt arbete och att tolka och införa olika former av EU-direktiv där företag och aktörer behöver klara av att analysera och anpassa verksamheten.

Åtgärder och inriktningar

- Insatser för att höjd kompetens och förmåga till informations- och IT-säkerhet.
- Öka kunskapen om och stärka förmågan till cybersäkerhet och resiliens hos regionens aktörer.
- Skapa metoder och modeller för samverkan mellan aktörer.

Digital transformation

Komplexiteten i samhällsutvecklingen gör den alltmer svårförutsägbar för företag, offentliga verksamheter, politik och individer. Det ställer nya och väsentligt större krav på systematisk förmåga och processer för att kontinuerligt förutse, värdera, prioritera och omprioritera, samt på en inbyggd agilitet och resiliens i företag, offentliga verksamhet och politik.⁶

Alla aktörer möter idag ett starkt förändringstryck genom nya förväntningar och krav samt risk att snabbt tappa i konkurrenskraft och relevans vid tekniskiften eller snabb samhällsförändring. Digital transformation är ofta en förutsättning och ibland helt avgörande för att lyckas med andra förändringar, till exempel den gröna omställningen där digitalisering ger möjligheter till helt nya lösningar att styra och anpassa trafik, möjligheter att effektivare styra energiflöden samt optimera processer och minska svinn.

Digital transformation innebär genomgripande förändring genom de förutsättningar och möjligheter som digitaliseringen medför. I ett första steg kan det handla om att effektivisera genom att göra tjänster eller produkter digitala, men det transformativa handlar om hur företag, organisationer och myndigheter förnyar och effektiviserar en verksamhets olika delar genom att arbeta, organisera eller agera på helt nya sätt som innebär högre effektivitet och kvalitet samt förbättrad konkurrenskraft.

Detta kräver omvärldsbevakning, goda exempel och i synnerhet mod att förändra. Visioner och ledarskap krävs för att reagera, förändra logiker, affärsmodeller och erbjudanden i grunden. Det

⁶ VINNOVA (2021) Sveriges förutsättningar i den digitala strukturomvandlingen, analysbilaga

krävs också förståelse för hur digitaliseringen skapar helt nya möjligheter till flexibelt arbetsliv och var vi kan hitta kompetenser, såväl var arbetet utförs och var arbetskraften bor och är lokaliserad, som att det krävs ledningsmodeller som inte bygger på traditionellt arbete i en byggnad.

Ofta överskattas betydelsen och komplexiteten i den tekniska och systemmässiga förändringen när det i många fall snarare är förmågan och möjligheten att genomföra förändringen, transformationen, som är svårast för de flesta organisationer. Det är också därför digital transformation ofta handlar mer om ledarskap, kultur och kompetens än användandet av ny teknik. Ofta saknas det insikt om att digitalisering kan kräva omfördelning av resurser och att det handlar om mer än inköp och drift av IT-system. Samtidigt kan det digitala arvet, den infrastruktur, system och processer som redan finns, vara något som både förenklar och försvårar transformation.

Det finns utmaningar i att digitaliseringsinsatser ofta genomförs utan medverkan och delägarskap från de som ska arbeta på nya sätt. Det medför risk för negativa effekter, resursslöseri och att digitala lösningar snarare skapar minskad effektivitet och ökad stress. Digitaliseringen behöver göras mer jämlik i termer av hur olika grupper involveras och har möjlighet att forma teknologier och transformation, samt med modeller som bygger på användarinvolvering och tillit till såväl medarbetare som användare, brukare och kunder.

En ökad digitalisering medför också utmaningar i form av minskad fysisk aktivitet och psykisk ohälsa och nya typer av utanförskap. Det innebär att det krävs systemperspektiv och analyser för att motverka såväl kända negativa effekter, men också för att kunna agera på oväntade effekter.

Åtgärder och inriktningar

- Insatser för att öka förmåga och kapacitet till omställning och transformation genom digitalisering
- Utveckla modeller och metoder som bidrar till en hållbar digital transformation
- Stärka förmågan och kapaciteten för förändringsledarskap i offentlig, privat och idéburen sektor

Digital innovation

Digitalisering är nära sammankopplat med innovation. För det första innehåller i stort sett alla innovationer idag någon form av digitalisering som bidrar till skapandet av nya produkter, tjänster eller processer. För att vända på resonemanget är inte digitalisering och digital transformation möjlig utan innovation i termer av förnyelse och nytänkande.

Det krävs planer och förmåga till att implementera. Företag, myndigheter och organisationer behöver identifiera och resursätta såväl effektivitetshöjande och mer beprövade digitala lösningar, som mer radikal och utforskande innovativ digitalisering. Insatserna behöver också säkerställa att fler inkluderas i arbetet. Idag finns en överrepresentation av män inom digitalt innovationsarbete, techbolag och utbildningar vilket ger en ojämnt fördelad makt och inflytande över den digitala samhällsomvandlingen.

Eftersom utvecklingen och tillämpandet av teknik, digitala plattformar samt människors beteendemönster och förväntningar förändras sig snabbare än vad samhället, lagstiftningen och organisationerna kan förändra sig så krävs andra typer av utvecklingsarbete. För digital innovation krävs ofta en prövande ansats för att kunna testa komplexa system, olika typer av tjänster och nya processer som kan utmana etiska och legala aspekter.

Inom framför allt offentlig sektor kan det saknas incitament och drivkraft för prövande innovationsarbete där det saknas eller finns bristfälligt med kunskap och evidens. Ibland används begreppet "legal sandboxes" för att beskriva avgränsade projekt eller miljöer där nya lösningar testas i syfte att identifiera potentialer och behov av juridisk förändring. Under senare år har också ändringar gjorts i till exempel LOU och kommunallagen som ska förenkla för innovation och nya typer av samverkan och upphandlingsförfaranden. Det kommer att krävas samverkan för att skapa förmåga och kapacitet till digitala innovationer.

Även för civilsamhällesorganisationer finns utmaningar för digital innovation där finansiering genom gåvor eller medlemsfinansiering kan ge begränsade möjligheter till systematiskt innovationsarbete. Ofta krävs mer kunskap om andras erfarenheter och goda exempel för att kunna motivera.

För företagen finns motsvarande utmaning kopplade till resurser och möjlighet att arbeta med innovation. Kopplat till digitalisering är den digitala mognaden ofta större i stora företag, eller så kallade start-up-företag som ofta har en digital affärsmodell från början. Utmaningen är större i etablerade små och medelstora företag där intresset och resurserna varierar och där resurser i huvudsak läggs på den löpande verksamheten och inkrementella förbättringar. Även om detta kan vara ett tecken på en väl fungerande affärsmodell så kan detta vara riskfyllt i en tid av snabb teknikförändring och snabb förändring i människors vanor och förväntningar. Företag kan snabbt förlora konkurrenskraft om det inte förmår att följa med i disruptiva teknikkiften eller snabbt förändrad efterfrågan. En förutsättning för en digital utveckling i företagen är ofta att man har en affärsplan, vilket saknas ibland. Med en tydlig bild av hur företaget ska utvecklas så blir det också lättare att se vilken teknik eller digital lösning som krävs för att nå målet.

Västerbotten har byggt upp kompetens och spetskunskap inom digitalisering och det är i dag ett regionalt styrkeområde.⁷ Dessa styrkeområden är en viktig resurs för att driva på digitala innovationer och att skapa innovativa miljöer som är viktiga som kunskapsnoder för näringsliv och samhälle.

Vid universiteten bedrivs såväl forskning som utbildning och det finns ett flertal centrumbildningar kopplade till olika digitaliseringsområden. Universiteten har en viktig roll att i samverkan med övriga aktörer genomföra piloter och testmiljöer som bidrar till ökad digital innovationsförmåga. Inom näringslivet finns det en stor bredd av företag inom mjukvaruutveckling, spel, infrastruktur och tjänstebaserade lösningar. Bland dessa finns ett flertal framgångsrika inriktningar mot digitala tjänster och utveckling i andra branscher och näringar som exempelvis tillverkande industri, media, processindustri, bank och finans. Dessa näringar har också en funktion som katalysatorer för digitala innovationer i andra näringar och i samhället, men detta kräver arenor och infrastruktur för samverkan och idégenerering där näringen och andra aktörer möts tvärssektoriellt.

Regionens glesa befolkningsstruktur i kombination med ett väl utbyggt bredbandsnät och en blandning av små och stora kommuner har bidragit till stort kunnande och innovationsförmåga kopplat till digital välfärd, hälsa och service. I städerna finns ett välutvecklat arbete med smarta städer och samhällen bland annat genom sensorer, effektiv samhällsplanering, digitalisering av trafik och grön omställning. effekter.

⁷ Regional innovationsstrategin för Västerbotten 2022-2030 (RIS)

Åtgärder och inriktningar

- Skapa tvärssektoriella samverkanstrukturer och mötesplatser för digital innovation
- Etablera testytor och andra utforskande metoder för att främja fler digitala och datadrivna innovationer.
- Utveckla förmåga och kapacitet hos företag och organisationer för att införa och implementera digitala innovationer.

Genomförande och uppföljning

Region Västerbotten har det regionala utvecklingsansvaret i Västerbottens län och ansvarar för att driva på genomförandet samt följa upp och utvärdera den regionala digitaliseringsstrategin.

Genomförandet sker genom de insatser som görs av alla aktörer i länet i strategins riktning. Ett viktigt verktyg för genomförandet är olika typer av partnerskap och andra samverkansformer.

I dag finns till exempel Digital Impact North som är ett strategiskt partnerskap avseende digitalisering mellan Umeå universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, RISE, Umeå kommun och Region Västerbotten. Länets kommuner samverkar kring digitalisering på såväl strategisk som praktisk nivå och det finns exempel på gemensamma upphandlingar och driftorganisationer.

Strategin följs upp och utvärderas som en del av den regionala utvecklingsstrategin. En gång varje mandatperiod gör en prövning av strategins aktualitet med bas i uppföljningar och utvärderingar. I agenda för strategiskt lärande visar Region Västerbottens strukturerade arbetssätt för uppföljning, utvärdering och lärande av den regionala utvecklingsstrategin. Arbetet med digitaliseringen mäts också där kopplat till årshjulet av strategiskt lärande för en helhet i utvecklingen av vår region.

Eventuella bilagor